

Forskellige slagterier tilbød at levere billigt, kontrolleret kød, som så skulle lægges ud i nærheden af søer og fjorde, hvor ørnene holdt til om vinteren. Det er ikke tilladt at lægge ikke-kontrolleret kød ud, da eventuelle sygdomme i kødet så kan smitte grisene i de landbrugsejendomme, der ligger i nærheden af en foderplads.

Ideen havde haft en meget stor succes i Sverige. Det må dog siges, at der aldrig blev set en eneste ørn på foderet her i Danmark. Her er simpelthen alt for mange friske fisk og fugle, så hvorfor æde en gammel gris!

Selv om ørnene ikke spiste af det udlagte kød havde Dansk Ornitologisk Forening, der arrangerede og betalte udlægningen af kødet, stor succes med projektet på en anden måde. Fodringen gav utroligt mange danskere et positivt syn på ørnene. Tusinder af mennesker tog nemlig ud for at se, om der skulle være ørne ved fodringstederne, og da disse alle lå i nærheden af gode ørnelokalteter, blev der set mange ørne, men aldrig ved foderet.

Hvor kom de fra?

Den største bestand af havørne findes i Norge så man skulle næsten tro, at de havørne, vi har fået som ynglefugle i Danmark, burde komme herfra. Der er dog aldrig med sikkerhed set nogen norsk havørn her i landet. De svenske havørne ses i Danmark, men ingen ringmærkede, svenske havørne er konstateret i de danske ynglepar.

En del af de havørne, der i dag yngler her, er ringmærkede. De kommer alle sammen fra Tyskland, og de er næsten alle fra Slesvig-Holsten.

ÆLDRE DAME

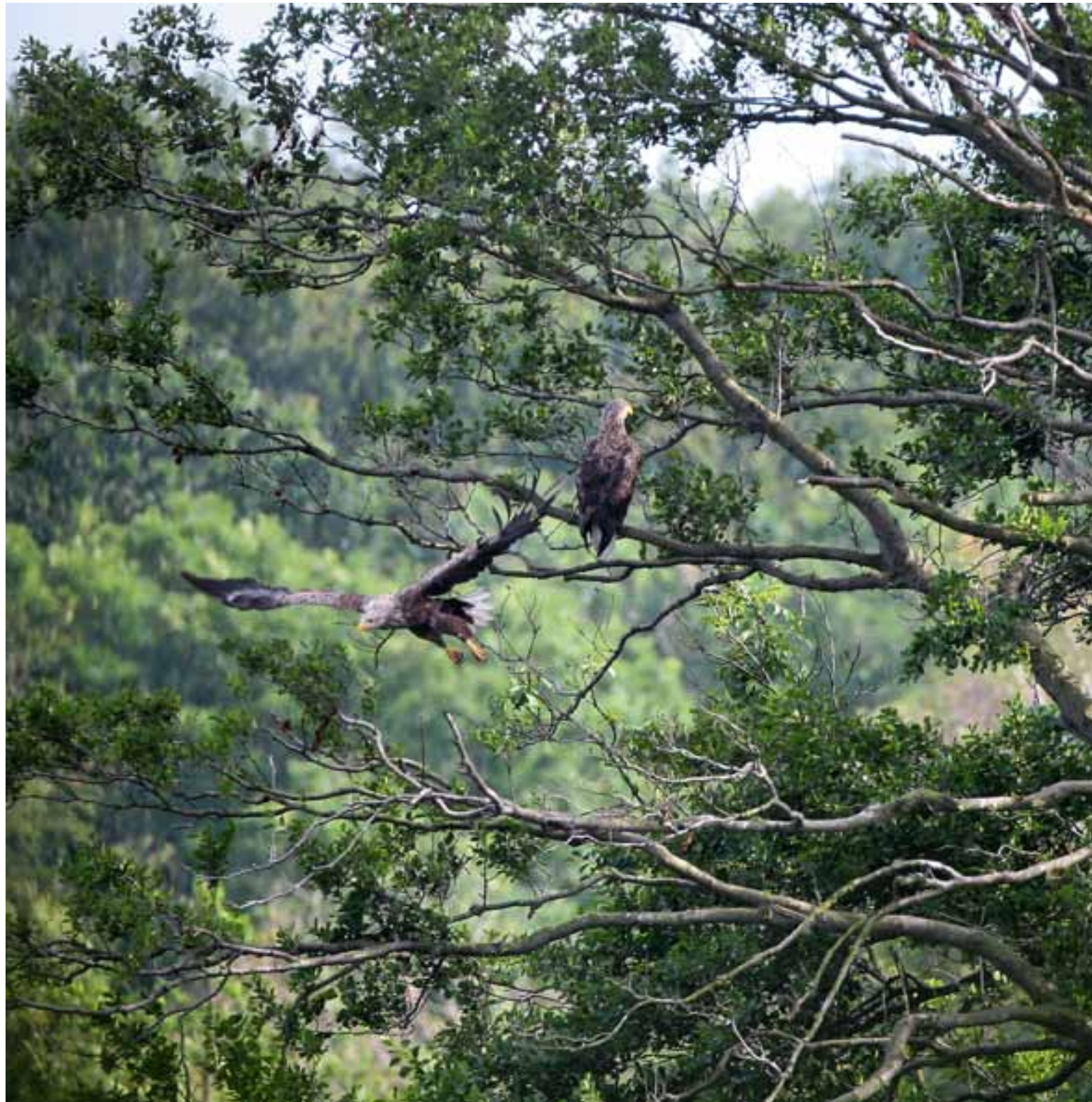
“Nu skal De lige høre” – Ordvalg, sprogtone og helhedsindtrykket gjorde det klart, at det var en ældre dame, jeg havde i telefonen. Det var en aften i februar, min kone havde taget telefonen og virkede en smule desorienteret, da hun rakte røret videre til mig. Jeg kunne heller ikke genkende personen bag stemmen i telefonen. Men damen fortsatte med en undskyldning om opkaldet – hun skulle lige fortælle mig sin oplevelse fra den samme dag. Hendes søn og svigerdatter var kommet for at køre en tur med hende, og de havde besluttet at køre ned for at se disse ørne.

De havde i avisen læst om vort fodringsprojekt, og her det tredje år vi fodrede, havde vi flyttet fodringspladsen. Folk kunne nu fra en parkeringsplads ved hovedvejen se ned på de halve grise. Grisene var gennemboret af jernspyd, så rævene ikke kunne stikke af med dem. Grisehjerne var opgivet!

Så den ældre dame havde sammen med familien brugt en halv times tid på parkeringspladsen for at betragte alle disse ørne. Den gamle dame talte med en sådan glæde og entusiasme, at jeg ikke nænnede at fortælle hende, at de rovfugle de havde set, var musvåger.

De havde haft en af disse helt umulige fuglebøger med, hvor tegneren burde have valgt et andet arbejde end at forsøge at gengive fugle på tegnepapiret. Så de havde set 5 kongeørne og 7 havørne fortalte hun. Hun beskrev levende, hvorledes et par af “ørnene” var kommet op at toppes om pladsen på kødet. Hvorfor skulle jeg ødelægge deres gode dag og oplevelser med “ørnene”.

Denne historie er blot en af de mange, der kunne fortælles om telefonsamtaler, samtaler i Brugsen, på gaden, med folk kendte som ukendte, der havde haft oplevelser, som skulle gives videre. Den glæde over at iagttage de store vingefang er grundlaget for, at ørnene også i fremtiden vil have det godt i Danmark.

*Hannen fra det gamle par ved Maribosøerne begiver sig på jagt.
Parret har hvilet i et af favoritræerne.*

*Det er tydeligt at se, at den gamle havorn ikke har nået at vaske
sig om næbbet. Den kommer direkte fra bordets glæder.*

En superørn kommer
til verden

EN FANTASTISK MOR!

Alt var gået som forventet. Først i marts havde den unge havørnehun lagt sig i reden. Det var helt fantastisk, at denne unge fugl nu for andet år i træk skulle være mor for et kuld havørneunger. Hannen sørgede for i hele rugeperioden at afløse hende på reden, så hun kunne folde vingerne ud og komme ned til søen for at drikke og finde noget føde. Når hun lå der og legede i vinden, som en pubertetstøs, der netop har fået fri fra skole, så det nærmest ud, som om hun bare havde brug for at røre sig: I ét væk, steg hun til højder, for at falde mod jorden, slog næsten kolbøtter deroppe. Da hun landede på søbredden, gav hun sig tid til at drikke. Efter at have taget nogle mundfulde vand stod hun ganske stille nogle minutter. Dernæst soppede hun nogle meter ud i det lave vand for pludselig at dykke hele overkroppen ned i vandet og sprøjte det ud over sig og sine omgivelser.

Alt gik som sagt godt, lige indtil omkring det tidspunkt, hvor æggene klækkede. En eftermiddag, da jeg kom ned for at se til reden, kunne jeg på over en halv kilometers afstand høre hunnen kalde! Hun stod op i reden med næbbet løftet højt i vejret og nærmest skreg. Først da, kom jeg til at tænke på, at jeg ikke havde set hannen i flere dage.

Jeg fik de andre fuglefolk til at kigge ekstra efter hannen, men han var forsvundet. Vi fandt aldrig ud af, hvad der var sket med ham.

Når den ene i et par af rovfugle dør midt i en yngleperiode, forlader den tilbageblevne altid kullet. Det har aldrig været konstateret, at en rovfugl har forsøgt at opfostre ungerne alene.

Men denne unge hun havde ikke læst nogen af disse videnskabelige undersøgelser om rovfugle, så hun forsøgte. De første dage blev hun på reden, hvor der helt sikkert lå lidt af den føde, som hannen samlede sammen, lige inden æggene klækkedes. Om hun selv åd af maden, ved jeg ikke, men i hvert fald fodrede hun sine unge i reden.

En dag så jeg, at hun fløj ned i skovbunden og samlede en svanevinge op. Ræven havde sin hule lige i nærheden og havde for nylig dræbt en gammel, svagelig svane der havde gået rundt på markerne.

Men der er ikke meget mad på en svanevinge, så havørnehunnen blev nødt til at flyve ud til søen, som lå blot en halv kilometer borte og forsøge at fange en fugl eller en fisk. Den første gang, hun fløj ud mod søen, nåede hun kun halvvejs. Pludselig hørte hun en ravn flyve over mod reden, og med det samme vendte hun om og jog den bort.

Det lykkedes hende at opfostre ungen, skaffe den føde nok, beskytte den mod vejr, vind og andre rovfugle. Dermed kunne der skrives et nyt kapitel i vores rovfuglebøger. Da det blev efterår, og hun og ungen havde forladt redestedet, ankom et helt nyt par ørne, som overtog reviret og drev den enlige mor og ungen bort.

Fakta: Skelet, næb og kløer

Selv om en havørn kan veje op til 7 kg, vejer dens skelet kun ca. 300 g. Det kan kun lade sig gøre, fordi fuglenes – og dermed også havørnens – knogler er hule. Det har – ud over vægten – den fordel, at hule knogler er stærkere end knogler, der er massive. Knogler gør det muligt for både mennesker og dyr at kunne holde sig oprejst og bevæge sig. Derfor er knoglerne også udviklet, så musklerne kan hæfte sig fast på dem. De største muskler hænger således fast på de største knogler, derfor er brystbenet på flyvende fugle så stort. Her sidder de store vingemuskler nemlig. De går fra brystbenet ud til de store overarmsknogler, som udgør den inderste del af vingen.

Styrken i næb og kløer skal være stor for, at havørnen kan dræbe og sønderrive et bytte. Yderst på fødderne sidder nogle drabelige kløer, der bruges til at dræbe byttet med. Kløerne presses med stor kraft ind i fx en blishøne og ødelægger fuglens indre organer, så den dør. Undersiden af fødderne er besat med tornede skæl, der gør det lettere at fastholde et bytte.

Fødder og tæer med kløer er altså effektive arbejdsredskaber, som bruges til mange forskellige formål. Ud over det grundlæggende at kunne stå op, er det vigtigt, at tæerne automatisk kan klemme sammen for at sikre, at fuglen kan blive siddende på en gren, også selv om den sover. Hos fugle låser sener og muskler helt automatisk, når de har sat sig i sænket tilstand på en gren, og de løsnes først, når fuglen rejser sig op.

Skelet af havørn. Foto: Alex Wilson, Booth Museum of Natural History, Brighton.

Havørnens fødder er bygget til jagt på vand. Med stor kraft stødes kløerne ind i byttet – fisk eller fugle. Hvis den forsøgte at slå et bytte på jorden, kunne det gå galt: I modsætning til fx kongeørn er der ikke indbygget stødabsorbering.

På billedet ovenfor ses, hvor stort næbbet er i forhold til resten af kraniet. Bemærk også de kæmpestore huller i kraniet til øjnene. Fotograferet på Zoologisk Museum.

